

Der kom brev fra Canada

En morgen i januar kom et brev fra det danske generalkonsulat i Toronto til Museum Østjylland via Randers Kommune. Afsenderen var Nora E. Hibbert, som er søster til den faldne canadiske flyver, James Reid Bradley. Han faldt i tjeneste under 2. verdenskrig og ligger i dag begravet i Mindelunden på Nordre Kirkegård.

Mindelunden på Nordre Kirkegård. Hvert år bliver der lagt blomster på gravene 5. maj i anledning af befrielsen og 2. december, som markerer henrettelsesdatoen for modstandsfolkene Anders W. Andersen, Svend C. Johannsen og Oluf Kroer. Det er tre af de lokale modstandsfolk, som var med til sabotagesprængningen af Langåjernbanen den 17. november 1943. Foto: Randers Stadsarkiv

LOKALHISTORISK

Mathilde Storvang
redaktion@amtsavisen.dk

Nora E. Hibbert har for nylig besøgt Randers sammen med sin søn. De var oppe for at se Mindelunden på Nordre Kirkegård. Det var første gang, hun var i Randers for at se gravstedet for sin faldne bror – 73 år efter han faldt i kamp. Hun blev meget rørt over den måde, Mindelunden blev holdt, og over den modtagelse, hendes afdøde bror fik og har fået på sit sidste hvilested.

En taknemmelig hilsen til Randers

Da Nora E. Hibbert kom hjem til Canada, skrev hun et brev fuld af taknemmelighed for den venlighed som folk i Randers har vist hendes bror. Brevet blev sendt til det danske generalkonsulat i Toronto, som har videregivet det til Randers Kommune, Museum Østjylland og Nordre Kirkegård:

"Kære Herrer. Min bror, som var navigatør flyvende fra Norge, var skudt ned af tyskerne. De meget venlige mennesker i Randers har på kirkegården oprettet en mindesten for ham og andre danskere, som var dræbt af

tyskerne. Min søn og jeg besøgte min brors mindesten, og vi sætter stor pris på den kærlige omsorg, som folk i Randers giver stedet. Hvis det er muligt, vil De så være så venlig at lade folkene i Randers vide, at familien til den canadiske flyver James Reid Bradley sætter stor pris på den omsorg og venlighed, der er blevet vist til vores bror og onkel. Venlig hilsen Nora E. Hibbert"

Forhistorien om et flystyrt

Historien om Nora Hibberts bror, flyverløjtnant James Reid Bradley, og hans tilknytning til Randers begyndte natten til den 17. september 1943. Bradley og seks andre besætningsmedlemmer var den nat om bord på

De tyske soldater, som døde under deres udstationering i Randers, blev også begravet på Nordre Kirkegård. Det drejede sig om i alt 28 mænd i alderen mellem 16 og 58 år. Det var en tradition, at soldatens hjelm blev placeret på korset. Soldaterne er senere blevet flyttet over i en fællesgrav på en anden kirkegård. Foto: Randers Stadsarkiv

bombeflyet HAL JD165. Flyet var en Halifax, som er et 4-motors bombefly, bygget af Handley Page.

Halifax flyet udgjorde sammen med Short Stirling og Avro Lancaster

grundstammen i den engelske flåde af tunge bombefly under 2. verdenskrig, hvor RAF primært anvendte Halifax'en til natlige togter over Tyskland og de besatte områder. Besætning og

James Reid Bradley var en del af mandskabet på et Halifax fly, der blev skudt ned over Danmark. Arkivfoto

Dec. 1/16

Dear Sirs,

My brother, who was a navigator flying from Norway, was shot down by the Germans. The very kind people of Randers have a memorial stone for him in the church yard along with other planes who were killed by said Germans. My son and I visited my brother's memorial

2.

and we appreciate, very much, the loving care the people of Randers give to the site. If it is possible, could you please let the people of Randers know how much the family of the Canadian Flyer James Reid Bradley appreciate, very much, the care and kindness shown to our brother & uncle.

Yours truly
Nora E. Hibbert

Nora E. Hibberts brev, som hun skrev af taknemmelighed til byen efter sit besøg i 2016. Foto: Randers Stadsarkiv

fly var den nat på vej med forsyninger til den polske modstandsbevægelse. I området omkring Aarhus Bugt blev flyet opdaget af en tysk natjager og skudt i brand, hvorefter det gik ned i vandet ud for Norsminde.

De overlevende

Ud af de syv besætningsmedlemmer overlevede fire flystyrtet, og de blev reddet i land af fire danskere, der var taget ud i en fiskerbåd. De forulykkede besætningsmedlemmer var noget forkomne efter at have drevet om i det kolde hav i redningsveste.

På land blev de ført til Norsminde Kro, hvor de blev gæstfrit beværtet. Kort tid efter blev de dog afhentet af tyskerne og ført videre til krigsfangelejre. Det drejede sig om sergent S. Francis og oversergent G.T. Jones, oversergent D.R. Quinlivan og oversergent L.A. Trotter (sidstnævnte var meget forbrændt).

De døde

Radiooperatør, sergent Henry Johnston, fra besætningen blev i november fundet drivende i Kattegat og ført til Frederikshavn, hvor han blev begravet lørdag 13. november 1943. Den ene af skytterne, oversergent G.E. Snook, forsvandt i havet. Liget af flyverløjtnant James Reid Bradley skyllede 16 dage senere op på kysten ved Helgenæs.

I Randers Amtsavis 4. oktober 1943

står: "Lig af canadisk Flyver drevet i land paa Helgenæs. Ved Særbæk paa Helgenæs drev i Lørdags Morges et stærkt opløst Lig af en canadisk Flyver i Land. Man formoder, at det stammer fra en Flyvemaskine, hvoraf Vragdele drev ind ved Sletterstrand for en Uges Tid siden. Liget er lagt i Kiste og stillet ind i Særbæk-Huset."

Senere den samme dag er hans navn indført i begravelsesprotokollen fra Nordre Kirkegård. Så i løbet af dagen har tyske soldater kørt kisten til Randers. Der er intet nævnt om begravelsen i nogen aviser hen over de følgende dage, men det ligger i god tråd med, hvordan tyskerne har håndteret emnet under besættelsen. Efter etableringen af Mindelunden på Nordre Kirkegård umiddelbart efter befrielsen i 1945, blev James Reid Bradley overført hertil 23. juni 1945.

Begravelsen af allierede flyvere

Da tyskerne besatte Danmark 9. april 1940, overgik begravelser af allierede flyvere til en række særlige, tyske bestemmelser. Frem til 1943 kunne begravelserne stadig foretages af en dansk præst og med deltagelse af danske myndighedspersoner.

I slutningen af 1943 ændrede luftkrigen over Europa sig og frem mod krigens slutning blev tilstandene skærpet. Det betød også noget for, hvordan værnemagten betragtede begravelser

af faldne allierede. I første omgang forsøgte tyskerne med en række bestemmelser at udelukke dansk deltagelse ved begravelsen af allierede flyvere.

Med de allieredes tiltagne bombeangreb mod tyske byer, blev den tyske holdning noget mere forbitret. De fjendtlige flyvere fik titlen "terrorflyvere", hvilket medførte nye forholdsregler i forbindelse med begravelsen

af nedskudte allierede flyvere. Efter de nye regler skulle de tyske soldater undlade enhver form for æresbevisning og gejstlig deltagelse.

Her i landet tog det sin tid at få gennemført de strammere bestemmelser, idet de tyske officerer her i Danmark fortsatte den almindelige militære skik ved begravelserne.

Det første gravsted for den canadiske flyverløjtnant James Reid Bradley. Han blev begravet på Nordre Kirkegård i Randers den 4. oktober 1943. Den 23. juni 1943 er han blevet overført til Mindelunden på kirkegården, hvor han nu ligger sammen med lokale folk fra modstandsbevægelsen. Foto: Randers Stadsarkiv